

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

No8
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 640 sahifa,
1-avgust, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayeva X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori modeli: tizimli boshqaruv yondashuvi asosida shakllanishi.....	14
<i>Abdullayeva Nafisa Shavkatovna, Maraimova Muxtabar Pulatovna</i>	
O'smirlardagi nevroz holatining psixologik xususiyatlari.....	20
<i>Abduraximov Doniyor Abdusaid o'g'li</i>	
Ta'lim siyosati va o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi: xalqaro tajriba va o'zbekistonda amaliyot taqqoslamasi.....	25
<i>Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning hozirgi holati va o'ziga xosligi	30
<i>Beknazarova Muxlisa O'tkir qizi</i>	
Ta'lim sifatini oshirishda "Barkamol avlod" bolalar maktablarining zarurati va ahamiyati	33
<i>Eshmuminova Oybarchin Botirovna</i>	
Bolalarda nutq kamchiliklari: etiologiya, rivojlanish dinamikasi va erta aralashuv	39
<i>Isayeva Mushtariy Alisher qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini kitobxonlikka o'rgatish usullari	44
<i>Maydonova Saboxat Sadullojevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik vositasida badiiy adabiyot namunalariga qiziqishni shakllantirishning o'ziga xos jihatlari.....	48
<i>Mingbayeva Barno Ubaydullayevna</i>	
Pedagogical Characteristics in Enhancing Speaking Skills of Esp Learners in English Language Classes Through Digital Technologies	52
<i>Pardayeva Zulaykho Yusubjonovna</i>	
Nutq buzishlarida uchraydigan idrok jarayonining o'ziga xos xususiyatlari	55
<i>Ruziyeva Guzal Shuxrat qizi</i>	
"Biologik savodxonlik" tushunchasi zamonaviy ta'lim paradigmasi kontekstida	59
<i>Umaraliyeva Mamura Tashxodjayevna</i>	
O'qituvchi faoliyatida kasbiy madaniyatning o'rni	65
<i>Umarova Feruzabonu Bobir qizi</i>	
Gamifikatsiyalangan jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining 11–12 yoshli o'quvchilarda emotsional barqarorlikka amaliy ta'siri.....	68
<i>Tojiyev Baxriddin Baxtiyorovich</i>	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	72
<i>Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li</i>	
Media va axborot savodxonligi 21-asr pedagoglarning asosiy kompetensiyasi sifatida.....	76
<i>Boypolvonov Barot Djonqobulovich</i>	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini takomillashtirishning lingvistik va lingvometodik talqini.....	81
<i>Ismoilova Zarnigor Raximjon qizi</i>	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	86
<i>Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li</i>	
Pedagogik faoliyatda stress namoyon bo'lishiga ijtimoiy omillarning ta'siri.....	90
<i>Jumanova Ug'loy Sodiqjonovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida nomutaxassislik yo'nalishlarida ingliz tilini o'qitishni takomillashtirish.....	96
<i>Koshayeva Sansabila Kamiljanovna</i>	
Ijtimoiy-ekologik madaniyatni rivojlantirishda xalqaro tajribalar va ta'lim jarayonining o'rni.....	100
<i>Mamajonova Fotimaxon O'ktamovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ kompetentligini rivojlantirishning ahamiyati.....	105
<i>Murodova Madina Karim qizi</i>	
Elektrotexnika va elektronika fanini o'qitishning zamonaviy metodlari	108
<i>Ortiqov Mironshoh Sodiqovich</i>	

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini takomillashtirishda Blended learning texnologiyasini O'zbekiston oliy ta'lim tizimiga tatbiq etish.....	110
Pakirdinova Sharofat Abdumutaljonovna	
O'zbekistonda ta'lim sohasi bo'yicha strategik dasturlarni ishlab chiqish istiqbollari.....	115
Quronboyeva Mavluda Bahodirovna	
Xalqaro baholash dasturlari va neyropedagogika	120
Sidiqova Yulduz Sobirovna	
6-sinf o'quvchilarida matn bilan ishlash ko'nikmasini shakllantirish metodikasi	123
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi	
Talabalarda pedagogik qobiliyatlarni shakllantirishda pedagogik texnologiyalarning ahamiyati	128
Yusupov Ulug'bek Kadirovich	
Adabiy ta'lim jarayonida o'quvchi ma'naviy kamolotini ta'minlashda motivatsiya uyg'otish texnologiyalarini takomillashtirish	132
F. Zaynabuddinov	
Развитие поликультурной компетентности студентов в образовательной среде вуза	135
Киреева Эльвина Фларитовна	
Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik xususiyatlar	140
Sanayev Gayrat Shermuxamedovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalar muloqot madaniyatini tarbiyalashning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	144
Boybo'riyeva Saodat O'ralovna	
Kattalar ta'limi texnologiyasi: muammolar, yondashuvlar va rivojlanish yo'nalishlari	148
Davletova A.	
Yangi O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirishning huquqiy asoslari	152
G'aniyeva Gulrux Tavakkaljon qizi	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-axloqiy sifatlarini rivojlantirish	156
Madmarova Gulchexra Qodirovna	
O'lkashunoslik materiallarining oliy ta'lim jarayonida tarbiyaviy salohiyatini ochib berish	160
Mamajonov Mo'minjon	
Muhandislik grafikasi darslarida o'quv faoliyatining shaxsga yo'naltirilgan innovatsion modeli	165
Mamasidikova Gulnora Muhammad qizi	
Sun'iy intellektga asoslangan ta'limiy resurslarning pedagogik imkoniyatlari.....	169
Muhiddinov Muhriddin Nuriddin o'g'li	
Ijod maktablari o'quvchilarining badiiy-ijodiy kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati.....	173
Nurmatova Shohistaxon Muhammadjonovna	
Voleybolchi qizlarni tayyorlashning differensial vositalaridan foydalanish zarurligini, ularning o'yin ampluasini hisobga olgan holda aniqlash usullari	178
Odilova Feruzaxon Valijon qizi	
PIRLS baholash tizimini qo'llash vositasida mustaqil o'qishga o'rgatishda IMEN texnologiyalaridan foydalanish.....	184
Olimjonova O'g'ilxon Abdurasul qizi	
Yoshlar o'rtasida internet qaramligi va ijtimoiy izolyatsiya zamonaviy Maugli sindromining klinik ko'rinishlari	188
Polvanov Rasulbek Baxtiyarovich	
Boshlang'ich maktabda o'zbek tili darslarida differensial ta'limdan foydalanishning pedagogik shart-sharoitlari	192
Rasulova Nozigul Abdivahid qizi	
Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini takomillashtirish.....	196
Sharofova Nilufar Ilhom qizi	
Xalqaro baholash dasturlari asosida ta'lim samaradorligini oshirishning pedagogik shart-sharoitlari (PIRLS misolida).....	200
Tuxtasinova Munira Ibragimovna	
Fransuz tili darslarida tabiatshunoslik atamalarini boshlang'ich sinflarda shakllantirish va o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari.....	204
Umarova Madinabonu Bahodir qizi	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	O'smir psixologik salomatligini barqarorlashtirishda art-terapiyadan foydalanishning imkoniyatlari .....208 Yusupxodjayeva Umida Baxodir qizi
	Nofillologlarni (filolog bo'lmaganlarni) kasbiy aloqa madaniyatiga o'rgatish maqsadida zamonaviy ingliz tilining lingvometodik tahlili.....214 Zarina Itolmasova
	Forsayt va qaror qabul qilishni bog'lovchi kognitiv komponentlar.....219 Hasanova Sumanbar Hamroqulovna
	Разработка и внедрение виртуальных лабораторных работ по биохимии для студентов фармацевтических факультетов.....222 Мамадалиева Зарина
	Abduqodir Shakuriyning ta'lim va tarbiya haqidagi umumiy qarash va g'oyalari: chuqur tahlil .....226 Ashurova Dilrabo Isroil qizi
	Bo'lajak pedagoglarda ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish tizimi ..230 Jakbarova Zarifaxon Solijon qizi
	Badiiy-estetik qobiliyat tuzilmasi va uning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar .....233 G. S. Kaxarova
	Umumta'lim maktablarida informatika o'qitish asosida ta'limni raqamlashtirishning metodologik asoslari...236 Mamajanov Rakhmatilla Yakubjanovich
	Shaxsda ma'naviy intellektni rivojlanishiga qadriyatlar yo'nalganligining ta'siri.....240 Mirxoliqova Charos Xabibullayevna
	O'qituvchilarning sun'iy intellekt bo'yicha kompetentligini rivojlantirishda metodik yondashuv .....244 Najmetdinova Nargiza Sayfetdinovna
	Ismlarning ma'noliligi va ularni o'qitishda lingvopedagogik yondashuvlar .....252 Sanakulov Zayniddin Ibodullayevich
	Fitnes-aerobika mashqlaridan foydalangan holda sog'lomlashtirish mashg'ulotlari uslubiyati.....258 Shaxriddinova Laylo Nurxonovna
	Raqamli ta'lim texnologiyalarining didaktik va "learning analytics"ning nazariy asoslari .....262 Sulaymanov Zulqaynar Rajabali o'g'li
	Esse yozishni o'rgatishda zamonaviy metodlar.....268 Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi
	Iqtisodiy matnlar tarjimasini o'rgatishda raqamli simulyatsiya va virtual reallik (VR) texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari.....272 Xujanazarova Nozima Omonjonovna
	Yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning ilmiy metodologik asoslari .....275 Axmedov Nodir Sadir o'g'li
	Talaba-yoshlarda qo'shiq ijrochilik san'atini shakllantirishning zamonaviy pedagogik xususiyatlari: ta'lim islohotlari kontekstida yondashuv.....279 Begisbay Temirbayev
	Xorijiy davlatlarda biologiya o'qituvchilarini tayyorlash tajribasi va uni O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlari.....283 Hayitov Abdirasul Eshdavlatovich
	Texnika oliy ta'lim muassasalari talabalariga umumiy fizika kursini o'qitishda virtual laboratoriyalarning ahamiyati.....286 Abdurakibov Akmal Abdugaparovich
	Ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilarining gapirish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda yangi – "instruksional texnologiya" va sun'iy intellektga tayanib o'qitish metodologiyasi .....290 Abrorxo'ja Muminxo'jayev Muksumxodjayevich
	Jaloliddin Rumiy fikrlarining hozirgi yoshlarga ta'siri .....296 Allayarov Doniyor Islom o'g'li
	Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish.....298 Aygul Aralbayevna Urazimbetova
	Sud psixologik ekspertizasida travmatik tajriba (PTSD) fonida emotsional reaksiya va ko'rsatma sifati o'rtasidagi bog'liqlik.....301 Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li
	Boshlang'ich ta'limda 4 "K" kompetensiyalarini rivojlantirishdagi muhim dolzarbliklar .....307 Idiyeva Gulchehra Izomovna

Bikaryer oilalarda gender rollar integratsiyasi jarayonidagi psixologik omillar.....	311
Ishboboyeva Gulbarchin Rustam qizi	
Talabalar mustaqil ta'limini tashkil etishda sun'iy intellekt texnologiyalarida foydalanish muammolari va yechimlari.....	315
Karshiyeva Dilnoza Utkirjonovna	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning metakognitiv ko'nikmalarini shakllantirishda reflektiv yondashuv.....	319
Laylo Baxtiyor qizi Axmedova	
1939-1945-yillarda O'zbekiston hududida qishloq xo'jaligidagi paxtachilik va oziq-ovqat muammolari.....	323
Mutallibjonov Boburmirzo Muzaffarovich	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarining tajriba oxiri jismoniy tayyorgarligi darajasi dinamikasi.....	328
Samadov Sardor Sodiqovich	
O'zbekiston umumta'lim maktablarida mazmun va til integratsiyalashgan o'qitish (CLIL) yondashuvining pedagogik va amaliy imkoniyatlari.....	335
Tursunaliyeva Muattar Alisher qizi	
O'rta maktab 11-sinf o'quvchilarining lug'at boyligini oshirishda turli metodlarning o'rni.....	340
Xamzayeva Ruxshona Abdusamadovna	
Umumta'lim maktablardagi ingliz tili o'quv darsliklari tahlili.....	344
Xiloldinova Zulayho	
Ingliz klassik adabiyoti orqali talabalar ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini shakllantirishning innovatsion yondashuvlari.....	348
Ziyotov Farruh Saodilla o'g'li	
XVI asr oxiri va XVII asr boshlarida ingliz dramasi janri va uslub xususiyatlari.....	352
Sherqulova Zuloyho Dilshod qizi	
Биохимическая роль витаминов как кофакторов в метаболических процессах организма.....	356
М. У. Джалилов	
ESL/EFL (ingliz tili ikkinchi/chet til sifatida) kontekstlarida lug'at boyligini rivojlantirishda loyiha asosidagi ta'lim (PBL – Project-Based Learning): tajribalar, natijalar va O'zbekiston sharoiti uchun tavsiyalar.....	359
Masharibova Sayyora Ahmedovna	
Maktabga tayyorlov yoshidagi bolalarda kognitiv tezkorlikni rivojlantirishda multisensor yondashuvning samaradorligi.....	364
Musratova Zilola	
Yangi O'zbekiston sharoitida talabalarning tarixiy dunyoqarashini rivojlantirishda tarixiy ongning ahamiyati.....	367
Shadibekova Dildora Fazildjanovna	
O'zbekiston maktablarida ingliz tili darslarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: yuqori sinflarda eksperimental tadqiqot dizayni.....	371
Ahmadjonova Diyora Dilshod qizi	
Texnika oliy ta'lim muassasalarida umumiy kimyo kursini integrativ takomillashtirishning ilmiy metodik asoslari.....	376
A. A. Xaydarov	
Sport faoliyatida pedagogning o'rni.....	380
Isoqov Nuriddin Halim o'g'li	
Katta maktabgacha yoshdagi yengil dizartriya nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalarning lug'at boyligini tekshirish.....	384
Mamatova Aziza Bo'riboevna, Xayrulloeva Marjona Tuychi qizi	
Sharqiy mintaqalarda ajrimdan keyingi erkaklarning psixologik holati: an'anaviylik va zamonaviylik o'rtasida.....	387
Nazokat Xudoyqulova	
Modellashtirish jarayonida "Geogebra" matematik dasturining imkoniyatlari.....	393
O. Halimov, M. Jo'raqulova	
Bo'lajak o'qituvchilarni ijodiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik psixologik asoslari.....	398
Ozoda Tolipova, Jumaboyeva Zarnigor	
Shaxsda psixologik barqarorlikni rivojlantirish omillari.....	403
Ozoda Tolipova	
Oilaviy qo'llab-quvvatlovsiz sportchilarda yolg'izlik hissi va depressiv belgilarning paydo bo'lishi.....	407
Qaimova Gulmira Uchqun qizi	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Duduqlanuvchi bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlarda oilaning o'rni	410
<i>Raxmatova Elmira Shavkat qizi</i>	
Ajrashgan oilalarda voyaga yetmagan bolalarning psixologik moslashuv darajasi	413
<i>Ro'ziyeva Zilola Fayzulla qizi</i>	
Rinolaliya nutq nuqsoniga ega bolalar bilan operatsiyadan oldingi davrda olib boriladigan logopedik ishlar	417
<i>Shokirova Shaxnoza Dilmurodovna, Nig'matova Movluda Asatulla qizi</i>	
Erta turmush qurish muammosining ijtimoiy psixologik asoslari.....	421
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Pedagogik kompetentlikni shakllantirishda raqamli texnologiyalarning ahamiyati	424
<i>G'ofurova Mohidil Sayfutdin qizi</i>	
Integrativ yondashuv asosida v-vi sinflarni raqamli texnologiya vositasida o'qitishning pedagogik va psixologik mezonlari.....	427
<i>Abdug'afur Avliyoqulov</i>	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining akmeologik pozitsiyasini rivojlantirish	432
<i>Aralova Dilafuz Dushaboy qizi</i>	
Pedagogical Foundations for the Development of National Sports Within the Framework of Physical Education for Schoolchildren	436
<i>Aximbetov Bayrambay Kanatbayevich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida zamonaviy integrativ metodlar asosida ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishning didaktik modeli	441
<i>Boltayeva Xolida</i>	
O'smirlarda gender infekatsiya namoyon bo'lishiga ta'sir etuvchi psixologik omillar	446
<i>Karimova Gulhumor Shodi qizi</i>	
Talabalarni psixologik treninglar asosida ijtimoiylashtirish omillari	449
<i>Omonova Oygul Qodir qizi</i>	
Talabalarda bashoratlash ko'nikmalarini shakllantirishning ilmiy pedagogik masalalari.....	454
<i>Rustamov Bektosh Ximmatovich</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining badiiy ijod qobiliyatlarini rivojlantirish tamoyillari.....	458
<i>Saddinov Alisher Atadjanovich</i>	
How to Teach Vocabulary in EFL Classrooms.....	462
<i>Sarvinoz Mirzaliyeva</i>	
Urologiyani o'qitishda interaktiv, multimedia, raqamli texnologiyalarning qo'llanilishi.....	465
<i>Sayfetdinov Sanjarbek Ikramovich</i>	
Taekvondochilarni yillik siklda tayyorlashni rejalashtirish xususiyatlari.....	469
<i>A. A. Nuritdinov</i>	
Ingliz tilini chet tili sifatida o'rgatishda elektron korpuslar, KWIC, Word Sketch va Konkordans usullarini qo'llash	472
<i>Amonova Mahbuba Olimovna</i>	
Innovatsion pedagogik texnologiyalar yordamida maktabgacha ta'limda integratsiyalashgan ta'limni tashkil etish.....	476
<i>Asqarova Dilafuz</i>	
Maktab ta'limida o'quvchilar bilan munosabatlarni boshqarish (CRM) tizimlari bilan integratsiya.....	479
<i>Hamzayeva Kamola Norbek qizi, Duvlanova Mashhura Fahriddin qizi</i>	
Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish jarayonining psixologik asoslari	483
<i>Ibragimov Aziz Tulkunovich</i>	
Sensor afaziyada olib boriladigan logopedik ishlar mazmuni	487
<i>Otajonova Dilrabo Ramil qizi</i>	
Oilada shaxslararo munosabatlarning ijtimoiy-pedagogik tahlili	491
<i>Palvannazirova Yulduz Hasanboy qizi</i>	

Maktab o'quvchilari og'zaki nutqini metaforani o'qitish orqali rivojlantirish metodikasini takomillashtirish (5–7-sinflar misolida).....	495
Rustamova Dilfuzaxon Vohidjon qizi	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining tanqidiy fikrlashini baholash mezonlari va usullari.....	500
Tojiboyeva Shohistaxon Komiljonovna	
O'quvchilarning tanqidiy fikrlash salohiyatini aniqlashda PISA topshiriqlari asosida diagnostika metodikasi	504
Jumayev Sanjar Soatmumin o'g'li	
The Impact of Family, Environment and Early Childhood Development on Motivation.....	507
Ayakulov Ulugbek Abdugaffor ugli	
Talabalarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirish texnologiyalarini takomillashtirishning nazariy-metodologik asoslari.....	511
Hamdamova Mahzuna Tursunovna	
Axborot xurujlari sharoitida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining tanqidiy fikrlashini shakllantirish metodikasi.....	516
Tojiboyeva Shohistaxon Komiljonovna	
Umumta'lim maktablarida o'quvchilarni musiqaga qiziqtirishda pedagogik mahorat	520
Adhamjonova Mubina Nosir qizi	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarini tayyorlashda lingvo-akme integratsiyasi afzalliklari.....	525
Davlatova Firuza Kamolovna	
Ta'lim jarayonida loyiha metodidan foydalanishning asosiy tamoyillari	531
Iminova Muhayyo Aslanbekovna	
Enhancing Creative Communicative Competence in Senior Secondary Students Through Problem-Based Learning	534
Jumaniyozova Muxayyo Saparboyevna	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida kreativ yozma nutq kompetensiyasini shakllantirish strategiyasini takomillashtirish.....	539
Rajabova Zebiniso Anvarovna	
Ta'lim samaradorligini oshirishda zamonaviy yondashuvlar va ularning istiqbollari	543
Raxmatov Uchkun Ergashevich	
Сравнительный анализ теорий стресса: подходы селье, Лазаруса и Хобфолла в повседневных стрессовых ситуациях	551
Tyraqulova Durdona Boxodirovna	
Xorij va O'zbekiston me'yoriy hujjatlarida o'qish kompetensiyasiga qo'yilgan zamonaviy talablar va ularning qiyosiy tahlili.....	555
Soliyev Umidjon Yulchivoyevich	
Talabalarda ekologik ong orqali yoshlar salomatligini saqlashni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik texnologiyalarning klassifikatsiyasi	560
Tadjibayeva Gavxaroy Ismailovna	
Pedagogik innovatsiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etishning metodik asoslari.....	564
Usmonov Maxsud Tulqin o'g'li	
Quyi Zarafshon tabiatining antropogen omillar ta'sirida o'zgarishi va landshaftlarining antropogen modifikatsiyalanishi	568
Samyayev Anvar Kadirovich	
Nemis va o'zbek matbuotidagi huquqiy nutq: o'xshashliklar va farqlar	572
Baxriddinova Muyassarxon Raximovna	
Muammoli vaziyatlar asosida o'qitishning ta'lim samaradorligiga ta'siri: xalqaro va milliy tajribalar tahlili ...	575
Mamadayupova Vasila Shonazarovna	
Til o'rganish va qadriyatlar: aksiologik yondashuvning o'rni va imkoniyatlari	577
Raxmatova Marjona Uktamovna	
Pedagogik oliy ta'limda fikrlash dizayni metodini tatbiq etishning konseptual asoslari	580
Rahmonova Shoxruza Sobirjon qizi	
Yosh taekvondochilarning texnik tayyorgarlik darajasini aniqlash.....	586
Tursunaliyev Ulug'bek Shavkatjon o'g'li	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Dermatovenerologiya fanini o'qitishda analitik-diagnostik pedagogik metodlar asosida o'tkazilgan tajriba-sinov ishlari natijalarining samaradorligi	589
Batirov Kamoliddin Zuhriddinovich	
Maktabgacha talimda bolalarda kasb tanlash kompetensiyasini shakllantirish: nazariy-tajribaviy asoslar ..	592
Hamroyeva Komila Axmatovna	
Tabiiy materiallardan foydalanishning bolalar uchun ta'lim jarayonidagi ahamiyati.....	598
Maxmudova Nasiba Nurmuxammetovna	
Talabalar klinik kompetentligini dermatovenerologiya fani orqali rivojlantirishning samaradorligini baholash usullari	604
Po'latov Boburbek Ta'lat o'g'li	
Ijtimoiy-kompetentlikning komponentlari.....	607
Usmonova Dilobat Elmurodovna	
Влияние природы, количества, дисперсности и технологии введения наполнителя на свойства композиционных материалов	610
Алимбаев Айбек Байрамович	
Интерактивный метод как средство активизации всех учащихся на уроках родного языка	615
Тажбенова Дина Куанышовна	
Inson hayotida jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining roli.....	619
Xolikov Akmal Tojiddinovich	
Взаимосвязь скоростно-силовой подготовки в освоении элементов гимнастического многоборья....	623
А. К. Эштаев	
Ota-onalar va bolalar munosabatlarining rivojlanishidagi yosh xususiyatlari	629
Bahodirova Shahnoza Rustam qizi	
Asperger sindromida ijtimoiy muloqot va nutq rivojlanishining neyropsixologik o'ziga xosliklari hamda logopedik yondashuvlarning ilmiy-nazariy asoslari.....	632
Xalilova Shaxnoza Ikromjon qizi	
Konchilarning asosiy ehtiyojlardan qoniqish darajasi yoxud psixologik xizmatni tashkil etishga sabab determinantlar tahlili.....	635
Sh.U. Turobova	

KONCHILARNING ASOSIY EHTIYOJLARDAN QONIQLASH DARAJASI YOXUD PSIXOLOGIK XIZMATNI TASHKIL ETISHGA SABAB DETERMINANTLAR TAHLILI

Sh.U. Turobova

Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni
qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti,
mustaqil izlanuvchi

Annotatsiya: Maqolada konchilik va qazib olish sanoati sohasidagi og'ir mehnat shartlari xodimlarning psixologik holatiga ta'siri o'rganilgan. Tadqiqot natijalari moddiy barqarorlik, xavfsizlik va o'zini namoyon etish kabi ehtiyojlar ustuvorligini ko'rsatgan. Psixologik xizmat, ochiq muloqot va rahbarlarning yordamchi roli bu muammolarni yumshatishda muhim omil sifatida belgilangan.

Kalit so'zlar: konchilik, psixologik salomatlik, ehtiyojlar, stress, ish muhiti, psixologik xizmat, xavfsizlik, psixik barqarorlik va madaniyat.

Abstract: The article examines the impact of harsh working conditions in the mining and extractive industries on employees' psychological well-being. Research findings highlight the prioritization of needs such as material stability, safety, and self-realization. Psychological support, open communication, and the supportive role of leadership are identified as key factors in alleviating these issues.

Key words: mining, psychological well-being, needs, stress, work environment, psychological service, safety, mental resilience and culture.

Аннотация: В статье исследуется влияние тяжёлых условий труда в сфере горнодобывающей промышленности на психологическое состояние работников. Результаты исследования показали приоритетность таких потребностей, как материальная стабильность, безопасность и самореализация. Психологическая поддержка, открытое общение и вспомогательная роль руководителей определены как важные факторы в смягчении этих проблем.

Ключевые слова: горнодобыча, психологическое здоровье, потребности, стресс, рабочая среда, психологическая служба, безопасность, психическая устойчивость и культура.

KIRISH

O'zbekistonda konchilik va qazib olish sanoati iqtisodiyotning strategik tarmoqlaridan biri sifatida jadal rivojlanib borar ekan, ushbu sohada mehnat faoliyatining o'ta xavfli, jismoniy va ruhiy jihatdan yuqori talabchanligi ishchi-xodimlarning psixologik salomatligini ta'minlash masalasini alohida dolzarb masala sifatida kun tartibiga qo'yimoqda. Uzoq smenalar, vaxta sharoiti va (yoki) yer ostidagi izolyatsiyalangan muhit, xavfsizlik bilan bog'liq tavakkalchiliklar va ish yuklamasining yuqoriligi ishchi-xodimlarda charchoq, stress, xavotir, depressiya va kasbiy so'nish holatlarining shakllanishiga olib kelmoqda. Shu bois konchilik tarmog'ida psixologik xizmat tizimini tashkil etish, xodimlarning psixik barqarorligi va mehnat faoliyati samaradorligini ta'minlash davlatimizning "mehnat siyosati" va "inson kapitalini rivojlantirish" strategiyalarining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida ko'rilmogda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Konchilik va qazib olish sanoati an'anaviy ravishda jismoniy jihatdan og'ir mehnat sharoiti bilan tanilgan bo'lsa-da, so'nggi yillarda konchilarning psixologik salomatligi va farovonligiga ham tobora katta e'tibor qaratilmoqda. Psixologik salomatlik har bir sohada muhim masalaga aylanar ekan, konchilar duch kelayotgan o'ziga xos muammolarni tushunish va ish joyidagi madaniyat hamda rag'batlantirish va (yoki) qo'llab-quvvatlash tizimlarini takomillashtirish orqali ishchi-xodimlarning asosiy ehtiyojlardan qoniqqanlik darajasini oshirish juda muhimdir.

Konchilik va qazib olish sanoati sohasidagi ish muhiti uzoq ish soatlari, og'ir jismoniy mehnat va ko'pincha olis hududlardagi ish (vaxta usuli) sharoiti bilan tavsiflanadi. Konchilar xavfli holatlarda, yuqori stressorlar ta'sirida faoliyat yuritadilar va xavfsizlik doimo birinchi o'rinda turadi. Bunday og'ir mehnat sharoiti jismoniygina emas, balki ruhiy bosimni ham keltirib chiqaradi va shu bois ish beruvchilar uchun ishchi-xodimlarning psixologik salomatligini ustuvor yo'nalish sifatida qo'llab-quvvatlovchi (rag'batlantiruvchi) muhit yaratish muhim ahamiyat kasb etadi.

Jismoniy mehnatning og'irligi ko'lami ma'lum bo'lsa-da, uning psixologik ta'siri ko'p hollarda yetarlicha baholanmagan. Konchilar uzoq vaqt oilasidan (shaxsiy turmush tarzidan) uzoqda bo'lish, ijtimoiy izolyatsiya va ishlab chiqarish rejalarini bajarish bosimi sababli xavotir, stress va (yoki) depressiya holatlarini boshdan kechirishlari mumkin.

Konchilik va qazib olish sanoati sohasidagi shiddatli ish madaniyati – uzoq smenalar va yuqori ish unumdorligiga yo'naltirilgan (vaxta usulidagi) talablar, ko'pincha psixologik salomatlik haqida to'g'ridan to'g'ri qayg'urish uchun o'rin qoldirmaydi. Ko'plab konchilar o'z shaxsiy va (yoki) oilaviy muammolari haqida so'zlashishni "zaiflik belgisi" sifatida qabul qilishlaridan cho'chiydilar. Bu esa konchilar ongida "bardosh ber, shikoyat qilma" kabi stereotip fikrni yanada mustahkamlanishiga olib keladi. Natijada psixologik muammolar o'z vaqtida aniqlanmaydi va korreksiyalanmaydi. Bu esa uzoq muddatli (surunkali) oqibatlariga, ya'ni emotsional toliqish sindromi yoki og'ir depressiya holatlariga olib keladi.

Boshqa tomondan, sog'lom ish muhiti madaniyati konchilarning psixologik holatiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. O'zining psixologik salomatligi haqida qayg'urishni rag'batlantirish, ishchi-xodimlarga psixologik yordam xizmatlarini taqdim etish va samarali qo'llab-quvvatlash tizimini yo'lga qo'yish orqali ularning umumiy hayotiy farovonligini oshirish mumkin. Psixologik salomatlik jismoniy xavfsizlik kabi muhim ekanligini tan olish shaxsiy va kasbiy muvozanatga asoslangan ish muhitini yaratishda hal qiluvchi qadam hisoblanadi.

Shubhasiz, konchilik va qazib olish sanoati faoliyatidagi jismoniy talabchanlik tanani charchatadi, ammo bu holat, o'z navbatida, psixologik salomatlikka ham jiddiy ta'sir ko'rsatishi ko'p hollarda in beruvchilar nazaridan chetda qolmoqda. Uzoq smenalar (vaxta sharoiti) va og'ir jismoniy mehnat natijasida paydo bo'ladigan charchoq, emotsional toliqish, asabiylik va stressni boshqarishda juda qiyinchiliklarga sabab bo'ladi. Sababi, konchilar xavfli muhitda ishlab, doimo ehtiyotkorlikni saqlashga majbur bo'ladilar. Bunday doimiy hushyorlik holati konchilarda xavotirni kuchaytiradi, ayniqsa, shaxsiy xavfsizlik yoki hamkasblarining hayoti (holati) uchun tashvishlanish kuchli stressor vazifasini o'taydi. Shuningdek, vaxta usulida uzoq muddat oiladan ajralib yashash va yer ostida ijtimoiy aloqalarning cheklanishi konchilar psixikasida yakkalik va (yoki) yolg'izlik hissini kuchaytiradi.

Konchilik va qazib olish sanoati sohasida psixologik salomatlikni mustahkamlash, avvalo, vaxta sharoitida bo'lsa ham rag'batlantiruvchi ish muhitini shakllantirish va ishchi-xodimlar uchun zarur resurslarni taqdim etishdan boshlanadi.

Quyida xorijiy mutaxassislar tomonidan amalga oshirish mumkin bo'lgan bir qator chora-tadbirlar va ularni amalga oshirish mexanizmlari haqida mulohazalarni keltiramiz ^[1]:

- Ochiq muloqotni rag'batlantirish:** konchilar o'z psixologik holatlari haqida erkin gapira olishi, tanqid yoki stigma qo'rquvisiz fikr bildirishi lozim.
- Psixologik salomatlik bo'yicha resurslarni ta'minlash:** ish beruvchilar psixologik maslahat xizmatlari, rivojlantiruvchi va (yoki) korreksiyalovchi dasturlar, stressni boshqarish hamda farovonlikni oshirishga qaratilgan seminar-treninglarni taklif etishlari zarur.
- Ish va hayot muvozanatini ta'minlash:** ayniqsa, olis hududlarda (vaxta sharoitida) ishlovchi konchilar dam olish va tiklanish borasida o'zlari uchun vaqt ajratish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak.
- Rahbarlar uchun tayyorgarlik:** rahbarlar va menejerlar psixologik muammolar belgilarini taniy olish va jamoa a'zolariga qanday yordam berishni bilish bo'yicha o'qitilishi kerak.
- Jamoaviy qo'llab-quvvatlash (jipslik yoki team building):** ishchilar o'rtasida birdamlik va hamjihatlikni kuchaytirish yakkalik hissini kamaytiradi, jamoani shakllantiradi hamda guruhda sog'lom psixologik muhitni ta'minlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosi bo'lib, avvalo ijtimoiy tasavvurlar konsepsiyasi (S.Moscovici va boshqalar) ^[2], muvaffaqiyatga erishish motivi nazariyasi (X.Xekxaufen va boshqalar) ^[3] hamda shaxsga faoliyatli yondashuv nazariyalari (L.Vigotskiy va boshqalar) ^[4], o'zbek olimlarining psixologik xizmatni tashkil etish bo'yicha ishlab chiqqan nazariy yondoshuvlari (Sh.Barotov boshqalar) ^[5] ham xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqotda A.Maslouning “Shaxsdagi asosiy ehtiyojlardan qoniqqanlik darajasini o‘rganish” metodikasidan [6] foydalanib, konchilardagi faoliyat motivatsiyasi va shaxsiy rivojlanishining tuzilmaviy modeli mohiyati ochib berildi. Metodika shaxsdagi asosiy ehtiyojlarning qondirilish darajasini aniqlashga qaratilgan bo‘lib, qo‘lga kiritilgan natijalar konchilar faoliyatidagi motivatsion ustuvorlikni tahlil qilish imkonini beradi. Tadqiqotda ushbu metodika konchilik va qazib olish sanoati sohasidagi shaxslar uchun moslashtirildi.

Dastlabki tadqiqot natijalariga ko‘ra, konchilarda moddiy ehtiyojlarning qondirilish darajasi o‘rtadan yuqori (66,7%) bo‘lib, bu sohada ishlayotgan shaxslar uchun ish haqining barqarorligi va moddiy xavfsizlik muhim motivator ekanini ko‘rsatadi. Ish haqi va ustama to‘lovlar mehnatdan qoniqishni belgilaydigan asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ijtimoiy-psixologik jihatdan bu ishchi-xodimlarda barqarorlikka intilish, ish joyiga sadoqat, xavfsizlik orqali ishonch hissini kuchaytiradi. Moddiy qoniqish darajasi yuqori bo‘lgan konchilarda stressga chidamlilik, ruhiy barqarorlik va mehnat faolligi ham yuqori bo‘ladi.

1-jadval: **Konchilik va qazib olish sanoati ishchi-xodimlaridagi asosiy ehtiyojlardan qoniqqanlik darajasi**

Ehtiyot turi	Tasdiqlar	Jami ball	Qondirilish darajasi (%)
Moddiy	4, 8, 13	28	66.7
Xavfsizlik	3, 6, 10	27	64.3
Ijtimoiy	2, 5, 15	18	42.9
Tan olinish	1, 9, 12	22	52.4
O‘zini ro‘yobga chiqarish	7, 11, 14	27	64.3

Xavfsizlik ehtiyojlari ko‘rsatkichi konchilik sharoitida eng muhim psixologik ustuvorliklardan birini aks ettiradi. 64,3% qondirilish darajasi shaxs uchun ish muhitidagi xavfsizlik va jismoniy muhofaza ehtiyoji doimiy ravishda muhimligini ko‘rsatadi. Konchilarning ish joyi yer ostidagi izolyatsiyalangan muhit, jarohat xavfi va favqulodda holatlar bilan bog‘liq bo‘lgani sababli, ularda to‘liq ishonch muhitini shakllantirish, rahbariyat bilan ochiq muloqot va xavfsizlik qoidalariga so‘zsiz rioya etish psixologik barqarorlikning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi. Xavfsizlik ehtiyojining yuqori darajada qondirilishi xodimlarda kasbiy o‘zini himoya qilish qobiliyati va jamoaviy mas‘uliyat hissini ham mustahkamlaydi.

Konchilarda ijtimoiy ehtiyojlar nisbatan past darajada – 42,9% qondirilgan. Bu holat ish sharoitining izolyatsiyalanganligi, uzoq smenalar va noqulay muloqot imkoniyatlari bilan izohlanadi. Ijtimoiy aloqalarning cheklanganligi konchilarda yolg‘izlik hissi, emotsional toliqish va muloqot yetishmovchiligini keltirib chiqaradi. Bunday sharoitda jamoaviy jipslik va o‘zaro qo‘llab-quvvatlovni kuchaytirish, psixologik treninglar va ivent-menejment platformalarini yo‘lga qo‘yish muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy ehtiyojning to‘liq qondirilishi konchining o‘z mehnat jamoasiga tegishlilik hissini kuchaytiradi va motivatsiyani yanada barqarorlashtiradi.

Tan olinish ehtiyojining 52,4% darajadagi natijasi, konchilarning kasbiy faoliyatida mehnati qadrlanishini va atrofdagilar tomonidan e‘tirof etilishini muhim deb hisoblashlarini ko‘rsatadi. Ijtimoiy-psixologik nuqtai nazardan bu ehtiyoj konchilarning o‘zini o‘zi qadrlash darajasi va kasbiy faoliyatdan ichki qoniqish bilan chambarchas bog‘liq. Konchilik va qazib olish sanoati sohasida bu omil rahbarlar tomonidan adolatli baholash, mehnat natijalarini ochiq tan olish va jamoa oldida e‘tirof etish orqali qondiriladi. Tan olinish ehtiyoji yetarlicha qondirilmagan taqdirda, konchilarda ishtyoqsizlik, shijoatsizlik va mehnat unumdorligining pasayishi kuzatilishi mumkin.

Konchilarda o‘zini ro‘yobga chiqarish ehtiyoji yuqori darajada – 64,3%. Bu natija konchilarning kasbiy faoliyatda yangi malakalarni egallash, o‘z imkoniyatlarini to‘liq namoyon etish va innovatsion yondashuvlarga qiziqishi kuchli ekanini ko‘rsatadi. Psixologik nuqtai nazardan bu ehtiyoj shaxsning ijodiy faollik, mustaqil qaror qabul qilish va professional o‘sish bilan bog‘liq ehtiyojlarini qamrab oladi. Bunday shaxslarda psixologik avtonomiya, ichki motivatsiya va faol hayotiy pozitsiya shakllangan bo‘ladi. Agar tashkilot ushbu ehtiyojni qo‘llab-quvvatlasa, ishchi-xodimlarda faoliyat samaradorligi va mehnatdan ma‘naviy qoniqish ortib boradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Konchilik va qazib olish sanoati sohasida psixologik salomatlikni samarali qo‘llab-quvvatlash tizimi madaniy o‘zgarish, ochiq muloqot, psixologik yordam resurslari, rahbarlarni tayyorlash va ish sharoitlarini yaxshilashni o‘z ichiga olgan ko‘p qirrali yondashuvni talab etadi. Bunday tizimni joriy etgan kompaniyalar o‘z xodimlarining psixologik farovonligini oshiradi, bu esa xavfsiz, samarali va barqaror ish muhitini ta‘minlaydi.

Metodika insonning ichki motivatsion tizimini aniqlashda, ayniqsa xavfli va jismoniy jihatdan og‘ir mehnat sharoitida faoliyat yurituvchi shaxslar uchun samarali hisoblanadi. Natijalar shaxsning psixik barqarorligi va mehnat faoliyati samaradorligini ta‘minlash uchun zarur psixologik xizmat choralari belgilash imkonini yaratadi.

Konchilik sohasidagi tadqiqotlarda bu metodika ishchilarning moddiy, xavfsizlik va ro'yobga chiqish ehtiyojlarini to'g'ri baholash, hamda ularning kasbiy motivatsiyasini qo'llab-quvvatlashda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqot ishimizdan olingan natijalar konchilarning ehtiyojlar ierarxiyasida xavfsizlik, moddiy barqarorlik va o'zini ro'yobga chiqarish ehtiyojlari yetakchi o'rinda ekanini tasdiqlaydi. Bu mehnat muhitidagi xavf va izolyatsiya sharoitida shaxsning barqarorlikka va kasbiy o'sishga intilishini ifoda etadi. Tan olinish va ijtimoiy ehtiyojlar nisbatan past bo'lgani uchun psixologik xizmat tizimlari jamoaviy muloqotni kengaytirish, rag'batlantirish va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish orqali xodimlarning umumiy psixologik salomatligini mustahkamlashi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. <https://mshasafetyservices.com/mental-health-in-mining>
2. Moscovici, S. Social Representations: Essays in Social Psychology. – New York: NYU Press, 2001. – 313 p.
3. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. – 2-е изд. – Санкт-Петербург: Питер; Москва: Смысл, 2003. – 860 с.
4. Давыдов В.В., Радзиховский Л.А. Теория Л.С.Выготского и деятельностный подход в психологии // Вопросы психологии. – 1981. – № 8. – С. 67–81.
5. Баротов Ш.Р. Психологик хизмат: Магистрлар учун дарслик. – Тошкент: Наврўз нашриёти, 2018. – 344 б.
6. Каримова В.М., Ҳайитов О.Э. Маъмурий бошқарув органлари раҳбарларининг лавозимга лойиқлигини баҳолашга оид тест ва методикалар тўплами. Методик қўлланма. // Проф. В.М.Каримованинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – 64 б.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.